

وَ لَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ
 لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا
 تَخْشَى (77) فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ
 الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ (78) وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا
 هَدَى (79) يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ
 عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا
 عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى (80) كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا
 رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَ
 مَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى (81) وَإِنِّي لَغَفَّارٌ
 لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى (82) وَ
 مَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَى (83) قَالَ هُمْ
 أَوْلَاءُ عَلَى أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى (84)

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ
 السَّامِرِيُّ (85) فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ
 أَسِيفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا أ
 فَطَالَ عَلَيْكُمْ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ
 غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي (86) قَالُوا مَا
 أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِنْ
 زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ (87)
 فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا
 إِلَهُكُمُ وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ (88) أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا
 يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَ لَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَ لَا نَفْعًا
 (89)

~~~~~

We sent an inspiration to Moses: "Travel by night with My servants, and strike a dry path for them through the sea, without fear of being overtaken (by Pharaoh) and without (any other) fear." Then Pharaoh pursued them with his forces, but the waters completely overwhelmed them and covered them up. Pharaoh led his people astray instead of leading them aright. O ye children of Israel! We delivered you from your enemy, and We made a covenant with you on the right side of mount (Sinai), and We sent down to you Manna and quails: (Saying) : "Eat of the good things We have provided for your sustenance, but commit no excess therein, lest My wrath should justly descend on you: and those on whom descends My wrath do perish indeed! "But, without doubt, I am (also) He that forgives again and again, to those who repent, believe, and do right, who,- in fine, are ready to receive true guidance." (When Moses was up on the mount, Allah said:) "What made thee hasten in advance of thy people, O Moses?" He replied: "Behold, they are close on my footsteps: I hastened to thee, my Lord, to please thee." (Allah) said: "We have tested thy people in thy absence: the Samiri has led them astray." So Moses returned to his people in a state of indignation and sorrow. He said: "O my people! Did not your Lord make a handsome promise to you? Did then the promise seem to you long (in coming)? Or did ye desire that wrath should descend from your Lord on you, and so ye broke your promise to me?" They said: "We broke not the promise to thee, as far as lay in our power: but we were made to carry the weight of the ornaments of the (whole) people, and we threw them (into the fire), and that was what the Samiri suggested. "Then he brought out (of the fire) before the (people) the image of a calf: it seemed to low: so they said: this is your god, and the god of Moses, but (Moses) has forgotten!" Could they not see that it could not return them a

~~~~~

word (for answer), and that it had no power either to harm them or to do them good?

ہم نے موسیٰؑ پر وحی کی کہ اب راتوں رات میرے بندوں کو لے کر چل پڑ، اور
 اُن کے لیے سمندر میں سے سُکھی سڑک بنالے، تجھے کسی کے تعاقب کا ذرا
 خوف نہ ہو اور نہ (سمندر کے بیچ سے گزرتے ہوئے) ڈر لگے۔ پیچھے سے فرعون
 اپنے لشکر لے کر پہنچا، اور پھر سمندر اُن پر چھا گیا جیسا کہ چھا جانے کا حق تھا۔
 فرعون نے اپنی قوم کو گمراہ ہی کیا تھا، کوئی صحیح رہنمائی نہیں کی تھی۔ اے بنی
 اسرائیل، ہم نے تم کو تمہارے دشمن سے نجات دی، اور طور کے دائیں جانب
 تمہاری حاضری کے لیے وقت مقرر کیا اور تم پر من و سلویٰ اتارا۔ کھاؤ ہمارا دیا ہوا
 پاک رزق اور اسے کھا کر سرکشی نہ کرو، ورنہ تم پر میرا غضب ٹوٹ پڑے گا۔ اور
 جس پر میرا غضب ٹوٹا وہ پھر گر کر رہی رہا۔ البتہ جو توبہ کر لے اور ایمان لائے اور
 نیک عمل کرے، پھر سیدھا چلتا رہے، اُس کے لیے میں بہت در گزر کرنے والا
 ہوں۔ اور کیا چیز تمہیں اپنی قوم سے پہلے لے آئی موسیٰؑ؟ اُس نے عرض کیا "وہ
 بس میرے پیچھے آ رہے ہیں۔ میں جلدی کر کے تیرے حضور آ گیا ہوں، اے
 میرے رب، تاکہ تو مجھ سے خوش ہو جائے۔" فرمایا "اچھا، تو سنو، ہم نے

تمہارے پیچھے تمہاری قوم کو آزمائش میں ڈال دیا اور سامری نے انہیں گمراہ کر ڈالا۔ موسیٰ سخت غصے اور رنج کی حالت میں اپنی قوم کی طرف پلٹا۔ جا کر اُس نے کہا "اے میری قوم کے لوگو، کیا تمہارے رب نے تم سے اچھے وعدے نہیں کیے تھے؟ کیا تمہیں دن لگ گئے ہیں؟ یا تم اپنے رب کا غضب ہی اپنے اوپر لانا چاہتے تھے کہ تم نے مجھ سے وعدہ خلافی کی؟" انہوں نے جواب دیا "ہم نے آپ سے وعدہ خلافی کچھ اپنے اختیار سے نہیں کی، معاملہ یہ ہوا کہ لوگوں کے زیورات کے بوجھ سے ہم لد گئے تھے اور ہم نے بس اُن کو پھینک دیا تھا۔" پھر اسی طرح سامری نے بھی کچھ ڈالا اور ان کے لیے ایک بچھڑے کی مورت بنا کر نکال لایا جس میں سے بیل کی سی آواز نکلتی تھی۔ لوگ پکار اٹھے "یہی ہے تمہارا خدا اور موسیٰ کا خدا، موسیٰ اسے بھول گیا۔" کیا وہ دیکھتے نہ تھے کہ نہ وہ اُن کی بات کا جواب دیتا ہے اور نہ ان کے نفع و نقصان کا کچھ اختیار رکھتا ہے؟

हमने मूसा पर वहय की कि अब रातों-रात मेरे बन्दों को लेकर चल पड़, और उनके लिए समुन्दर में से सुखी सड़कबना ले, तुझे किसी के तआकुब का ज़रा खौफ़ न हो और न (समुन्दर के बीच से गुज़रते हुए) डर लगे | पीछे से फिरऔन अपने लश्कर लेकर पहुँचा, और फिर समुन्दर उनपर छा गया जैसा कि छा जाने का हक़ था | फिरऔन ने

~~~~~

अपनी क़ौम को गुमराह ही किया था, कोई सही रहनुमाई नहीं की थी ।  
 ऐ बनी-इसराईल, हमने तुमको तुम्हारे दुश्मन से नजात दी, और तूर के  
 दाई जानिब तुम्हारी हाज़िरी के लिए वक़्त मुक़रर किया और तुमपर  
 ‘मन्न व सलवा’ उतारा —खाओ हमारा दिया हुआ पाक रिज्क और उसे  
 खाकर सरकशी न करो, वरना तुमपर मेरा ग़ज़ब टूट पड़ेगा । और  
 जिसपर मेरा ग़ज़ब टूटा वह फिर गिरकर ही रहा । अलबत्ता जो तौबा  
 कर ले और ईमान लाए और नेक अमल करे, फिर सीधा चलता रहे  
 उसके लिए मैं बहुत दरगुज़र करनेवाला हूँ । और क्या चीज़ तुम्हें  
 अपनी क़ौम से पहले ले आई मूसा? उसने अर्ज़ किया, “वे बस मेरे  
 पीछे आ रहे हैं । मैं जल्दी करके तेरे हुज़ूर आ गया हूँ, ऐ मेरे रब, ताकि  
 तू मुझसे खुश हो जाए ।” फ़रमाया, “अच्छा तो सुनो, हमने तुम्हारे पीछे  
 तुम्हारी क़ौम को आज़माइश में डाल दिया और समारी ने उन्हें गुमराह  
 कर डाला ।” मूसा सख़्त गुस्से और रंज की हालत में अपनी क़ौम की  
 तरफ़ पलटा । जाकर उसने कहा, “ऐ मेरी क़ौम के लोगो, क्या तुम्हारे  
 रब ने तुमसे अच्छे वादे नहीं किए थे? क्या तुम्हें दिन लग गए हैं? या  
 तुम अपने रब का ग़ज़ब ही अपने ऊपर लाना चाहते थे कि तुमने  
 मुझसे वादा-खिलाफ़ी थी?” उन्होंने जवाब दिया, “हमने आपसे वादा-  
 खिलाफ़ी कुछ अपने इख़्तियार से नहीं की, मामला यह हुआ कि लोगों  
 के ज़ेवरात के बोझ से हम लद गए थे और हमने बस उनको फेंक  
 दिया था ।”— फिर इसी तरह सामरी ने भी कुछ डाला और उनके लिए  
 एक बछड़े की मूरत बनाकर निकाल लाया, जिसमें से बैल की-सी  
 आवाज़ निकलती थी । लोग पुकार उठे, “यही है तुम्हारा ख़ुदा और मूसा  
 का ख़ुदा, मूसा इसे भूल गया ।” क्या वे देखते न थे कि न वह उनकी

~~~~~

~~~~~

बात का जवाब देता है और न उनके नफ़े व नुक़सान का कुछ  
इख़तियार रखता है?

~~~~~